

Landhervormingen, maar hoe?

 oneworld.nl/landhervormingen-maar-hoe

Meerdere loketten voor inschrijving, lunch- en koffiebonnen in diverse uithoeken van het holle gebouw. Een hulpvaardige dame die Spaans, Engels en Frans spreekt, maar geen Nederlands. Prikborden vol briefjes voor draagvlakversterking en meditatie. 'Seventies meet' ontwikkelingssector - ik voel me thuis.

We zitten hier om te praten over landhervormingen. De overgrote meerderheid van de armen in ontwikkelingslanden is afhankelijk van landbouw, maar heeft formeel geen zeggenschap over de producten en over het land waarop ze deze verbouwen. Al decennialang zijn boeren, ngo's en wetenschappers het erover eens dat dat anders moet, en wel via landhervormingen. Maar hoe? Het debat wordt overheerst door grofweg drie benaderingen. Ten eerste de visie dat land publiek bezit is en landhervormingen dus de verantwoordelijkheid zijn van de overheid. In de vorige eeuw zijn heel wat staatsgeleide landhervormingen doorgevoerd; sommige succesvol, vele ook niet. Een tweede benadering is die waarmee de Wereldbank eind jaren negentig kwam. Marktwerking kreeg een grotere rol. Heldere landrechten zouden leiden tot investeringen in de rurale sector, en daarmee tot economische groei en minder armoede. In de meeste gevallen ging het om de privatisering en individualisering van landrechten van land dat in overheidshanden was. Het rapport uit 2003 dat de resultaten van deze aanpak beschrijft, is een sleuteldocument in het huidige debat.

De derde visie is (uiteraard) de polderbenadering: marktwerking volgens het Wereldbankprincipe, maar ingebed in een degelijk institutioneel raamwerk dat effectiviteit van beleid garandeert.

Verrassende visies

Volgens het ISS en ICCO is er te weinig theoretisch en beleidsmatig debat over deze verschillende visies. Maar doorgaan op de huidige weg, waarbij de Wereldbank in veel ontwikkelings- en transitilanden het werk uitbreidt, zal grote, naar het lijkt negatieve, gevolgen hebben voor de arme plattelandsbevolking wereldwijd. Dus verdient het debat een nieuwe impuls.

Die impuls geven we nu, bij het ISS. 'We' is een verzameling mensen uit verschillende hoeken die elkaar niet dagelijks tegenkomen: vertegenwoordigers van sociale plattelandsgroeperingen (lokale ngo's en boerenorganisaties), beleidsmakers van internationale ontwikkelingsinstanties, overheidsambtenaren en wetenschappers. De eerste twee dagen van de conferentie zijn bedoeld voor kennisuitwisseling tussen de ruim honderd afgevaardigden van 'sociale bewegingen' uit het Zuiden. De dagen erna zit iedereen door elkaar in plenaire sessies en thematische workshops, vooral geleid door academici. Max Spoor (ISS): 'Er zitten mensen in de zaal wier werk het is om te schrijven over de boerenbeweging in Guatemala. Dan blijkt hier ineens een vertegenwoordiger van die beweging rond te lopen: een Guatemalteekse vrouw die in haar land op de barricaden staat en vanuit de dagelijkse praktijk het een en ander kan bijdragen aan de theorieën van de wetenschappers.' Maar het werkt ook andersom: in de plenaire sessie van vrijdag reageert een Hondurese boerenvertegenwoordiger op de theoretische speech over gender en landrechten: 'Wij macho's zouden onszelf eens tot de orde moeten roepen en vrouwen een grotere rol moeten geven in de landhervormingen.' In één moeite door voegt hij eraan toe: 'En in de maatschappelijke ontwikkelingen in het algemeen.'

Weer op agenda

Max Spoor van het ISS: 'Het onderwerp is de laatste twintig jaar te veel uit beeld geraakt. Maar de benadering van de Wereldbank leidt niet tot vermindering van de armoede. Daarom moeten landhervormingen weer hoog op de agenda prijken van ontwikkelingsorganisaties en nationale overheden, zowel in Europa als in de ontwikkelingslanden.' En hoe gaan die daar terecht komen? Spoor: 'Via particuliere, bilaterale en multilaterale donoren, via nader onderzoek en via lobbywerk bij

de Wereldbank. Maar bijvoorbeeld ook via revisies van de Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP's), zoals Rob de Vos van DGIS al aangaf in zijn speech van donderdag.'

Spoor vervolgt: 'Er is veel enthousiasme onder de deelnemers, vooral over het feit dat er zoveel verschillende mensen bij elkaar zitten - dat biedt mogelijkheden. Het is ook goed dat we er voldoende tijd voor hebben genomen. In vijf dagen leer je elkaar wat beter kennen; er wordt enorm hard gewerkt (lees: vergaderd). Maar we zijn er nog lang niet. De eerste schoorvoetende stappen zijn gezet, maar echte bruggen zijn er nog niet geslagen tussen de diverse groepen; daar moet nog meer aan worden gedaan.'

Wordt vervolgd dus. Bijvoorbeeld op de internationale FAO-conferentie over 'Agrarian Reform and Rural Development' in Porto Alegre (Brazilië) van 7 tot en met 10 maart dit jaar. Louk de la Rive Box, rector van het ISS, zei het al in zijn openingsspeech: 'Hopelijk zullen sommige van de conclusies van deze conferentie bijdragen aan het debat in Porto Alegre.'

De conferentie van het ISS en ICCO werd georganiseerd in samenwerking met Cordaid, FIAN en Novib en de Belgische organisatie 11.11.11. Meer informatie is te vinden op www.iss.nl.